

PAGINA 3

Slavernijverleden zit in onze genen

PAGINA 4

Sociale supermarkt denkt graag mee

PAGINA 5

Trinette Verhoeven blijft bidden

VERDER: Een gelukt leven ■ Huub Oosterhuis en politiek ■ Joods Nieuwjaar ■ Wandelen in de Vredesweek ■ De ethiek van Albert Schweitzer

Afscheid internationale studentenpastor Waltraut Stroh

‘Weldenkend en niet gelovig, dat vinden ze raar’

FOTOGRAF: MARGOT C. BERENDS

Waltraut Stroh op ‘haar’ gang bij het ISS, ‘vlakbij de hemel’.

INTERVIEW Gastvrijheid, dat woord is tekenend voor Waltraut Stroh. Ze heeft er alles aan gedaan om de internationale studenten in Delft en Den Haag zich hier thuis te laten voelen. Vooral op spiritueel vlak, maar ze was ook vaak praktisch bezig.

Het Institute of Social Studies (ISS) aan de Kortenaerkade is een apart wereldje midden in de stad. Hier volgen masterstudenten uit vooral Afrika, Azië en Latijns-Amerika colleges en worden promovendi uit die landen begeleid. Allen houden

eigenlijk amper weet van deze plek, waar werelddelen samen komen. En zonder de opvang door mensen als Waltraut Stroh, zouden deze studenten nauwelijks een verbinding hebben met Den Haag of Nederland. Bovendien zouden sommigen in de periode dat ze hier wonen, in een spiritueel niemandsland verkeren.

De oud-studenten hebben nu vaak hoge functies

ze zich bezig met ‘development-studies’. Ze wonen om de hoek van het instituut en doen hun boodschappen twee straten verder. De stad zelf heeft

Raadvrouw

In juni ging ‘interfaith chaplain’ Waltraut Stroh met pensioen. Ze was door de landelijke protestantse kerk aangesteld voor de pastorale zorg aan internationale studenten in Randstad-zuid;

Lees verder op pagina 2

Parochie haalt banden met de buurt aan

Schooljaar begint in kerk met ‘zegenende’ ouders

INTERVIEW De r.-k. kerk aan het Kamperfoelieplein heeft een primeur. Het schooljaar van basisschool De Drie Linden wordt er geopend samen met ouders en verzorgers die hun kinderen het beste wensen. Het is een van de activiteiten waarmee de parochie contact maakt met de buurt.

Heilige Familiekerk (Kamperfoelieplein)

Veel Hagenaars kennen het indrukwekkende kerkgebouw van de Heilige Familie aan het Kamperfoelieplein. Het bakken van de Heesterbuurt staat er al sinds de jaren twintig, toen kinderrijke katholieke gezinnen de huizen bevolkten. De pastoor had veel invloed. Die tijd is voorgoed voorbij, weet Duncan Wielzen. Hij is sinds 2010 pastoraal werker van parochie Vier Evangelisten (parochie Zuid).

De kerk van nu staat voor een grotere uitdaging om zichtbaar te zijn in de samenleving. Hij verwijst naar de woorden van paus Franciscus op de website van de parochie. ‘Wij worden allemaal uitgenodigd om de oproep van “erop uitgaan” te aanvaarden.’ Wielzen ziet dat als de missie van de kerk. ‘De kerk moet aanwezig zijn om te getuigen van het Goede Nieuws, van wat goed is. Geloven is zo gek nog niet.’

Bouwkeet

Hij denkt dat zijn parochie veel kan betekenen voor met name mensen die eenzaam zijn. Een voorbeeld is het Praethuys, achter de kerk, waarin iedereen

maandag-middag koffie kan drinken. Deze onlangs gerenoveerde voormalige bouwkeet heeft ook een ingang aan de straatzijde. Bezoekers hoeven dus niet persé door de pastorie. Wielzen houdt er eenmaal per week

‘Geloven is zo gek nog niet’

spreekuur. ‘Laatst was er een jongen die op zoek was naar een kerk. Ik zie mezelf vooral als een luis-terend oor.’

Duncan Wielzen

Maaltijden aanbieden is ook een manier om mensen te bereiken die je niet in de kerk ziet. De Maria Hemelvaartkerk (Maria van Eik en Duinen, die ook valt onder parochie Zuid) heeft een maaltijdvoorziening onder de naam ‘De Luifel’. De service wordt uitgebreid. In deze Loosduinse kerk is een goede keuken. Bezoekers kunnen er straks eten in de pastorie.

In de kerk op het Kamperfoelieplein konden bewoners met Pinksteren hun kunstwerken tentoonstellen. Er werd massaal gebruik van gemaakt. Wielzen zou het monumentale gebouw graag vaker openstellen voor mensen die een kaarsje willen branden. ‘Maar het blijft lastig om vrijwilligers te vinden.’

De pastoraal werker komt vaak op de naastgelegen school De Drie Linden, om de banden weer aan te halen. ‘Vroeger was hier in de kerk altijd de opening van het schooljaar met een viering, maar dat kan niet meer.’ Daarom wordt een proef gedaan met een speciale bijeenkomst op 31 augustus. Ouders (en anderen) – hindoe, moslim of christelijk – wensen op hun eigen manier de kinderen het beste.

‘Dat is “het goede spreken over iemand”. Dat is dus wat zegenen betekent.’

HANS HEMMES

JOHAN WASSENAAR
VOETBEDDEN, OP-MAAT EN SCHOENEN

Prins Hendrikstraat 132 2518 HX Den Haag 070 363 75 19
info@johanwassenaar.nl www.johanwassenaar.nl

Reinoud Schoemaker,
LETSELSCHADE ADVOCaat
Uw letsel mijn zorg
070 - 40 43 34 6
ADVOCaat@REINBOUDSCHOEMAKER.NL
WWW.REINBOUDSCHOEMAKER.NL

Symposium over heilige ruimte

De Maranathakerk viert met een symposium over ‘Heilige ruimte’ dat het gebouw een gemeentelijk monument is geworden. Centraal staat de vraag: wat hebben steden aan (monumentale) gebouwen die uitnodigen om over het leven, in groter of in kleiner verband, na te denken? Hoofdspreker is Claartje Kruijff uit Amsterdam, psycholoog en Theoloog des Vaderlands. Anderen zullen met gesproken columns op haar reageren. Verder is er muziek, van Bach tot Satie.

VRIJDAG 7 SEPTEMBER, 16-17 UUR.

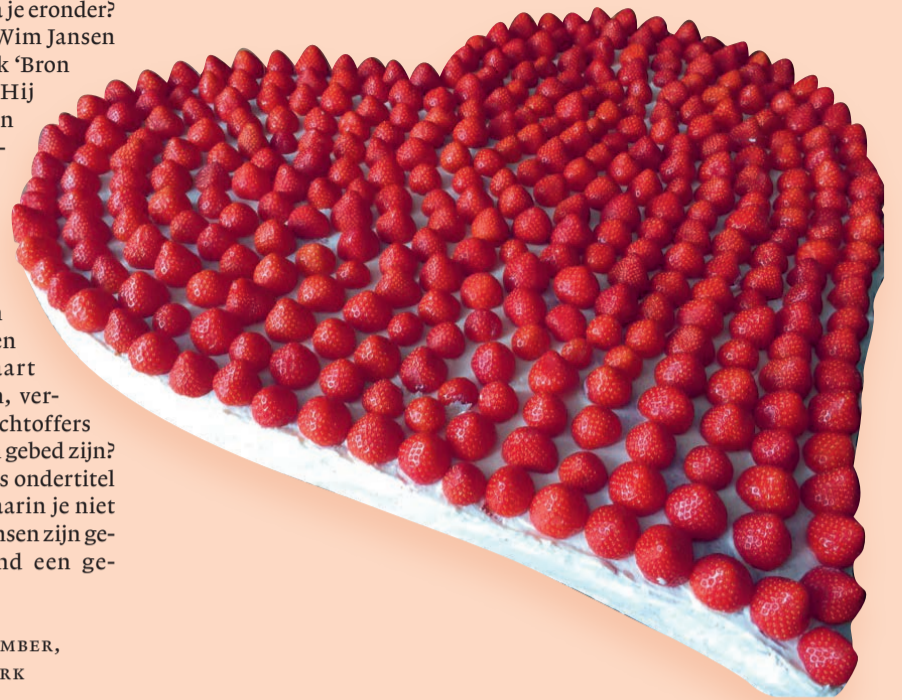
Uw waardering voor Kerk in Den Haag

Het blad *Kerk in Den Haag* en de inhoud van website kerkindenhaag.nl zijn in principe gratis, maar de productie kost natuurlijk geld. U kunt uw gift overmaken op IBAN NL35 INGB 0007774910. Dank u wel!

Wim Jansen: bidden tot god in wie je niet gelooft

Bidden, waarom zou je? Tot wat dan of wie? Wat versta je eronder? Vragen die theoloog Wim Jansen bespreekt in zijn boek 'Bron in je brein' (2018). Hij maakt daarin bidden los van de dogmatische context. En noemt het een universeel menselijk verlangen dat je op verschillende manieren kunt uitdrukken en dat kracht, rust en liefde geeft. Een taart voor iemand bakken, verdriet hebben met slachtoffers ver weg – kan dat geen gebed zijn? Over dat boek, met als ondertitel 'bidden tot de god waarin je niet gelooft', deelt Wim Jansen zijn gedachten. Aansluitend een gesprek.

DONDERDAG 27 SEPTEMBER,
19:30 UUR. BETHELKERK
SCHEVENINGEN.

Wanneer is het leven gelukt?

In de karaktervolle Pastoor van Arskerk houdt pater Frans Vervooren een serie bezinningsbijeenkomsten. Het thema is 'Een doorleefd leven'. Wat is geluk – een gelukt leven? Vervooren haalt inspiratie uit 'Oog in Oog' (2017), een boek met mystieke teksten van Kick Bras. De bijeenkomsten zijn (met uitzonderingen) iedere eerste dinsdag van de maand.

DINSDAG 4 SEPTEMBER, 14-16 UUR. INFO: C.MONTES@HETNET.NL.

Weldenkend en niet gelovig

Vervolg van pagina 1

ze concentreerde zich op het ISS en op de TU en het IHE Water Instituut in Delft. Haar werkkamer was aan de Kortenaerkade. 'Dat het ISS mij letterlijk en figuurlijk die ruimte gaf, vind ik fantastisch', zegt ze. 'Het is bijzonder dat zo'n wetenschappelijk, seculier instituut het belang van religie onderkent. Ze weten dat een groot deel van de studenten gelovig is, die hebben niet alleen behoefte aan een psycholoog en een maatschappelijk werker, maar ook aan een religieus raadsman of -vrouw. Het instituut ziet dat religie mensen bij elkaar brengt. Religie kan splijten, maar zoals wij het hier aanpakken – interreligieus – verbindt het.'

Waltraut vertelt dat de meeste studenten uit een samenleving komen waar geloof en religie vanzelfsprekende onderdelen van het leven zijn. 'Zoals lucht, je ademt het gewoon in en uit, de hele dag. Ze vinden onze seculiere samenleving wel apart. Dat een academisch geschoold iemand, een hoogleraar, kan zeggen dat hij/zij niet in God gelooft, vinden ze onbegrijpelijk. Hoe

FACEBOOK.COM/ISSDELFT

Waltraut Stroh onder 'haar' studenten.

kan dat nou, je bent een weldenkend mens en je gelooft niet in God?! Haha, bij ons is het precies andersom: weldenkend en tegelijk gelovig zijn lijkt onverenigbaar.'

Tsunami

Niet dat de studenten alles voor zoete koek slikken: 'Latijns-Amerikanen

bijvoorbeeld zijn vaak kritisch over de Rooms-Katholieke Kerk, Iraniërs moeten niks hebben van de manier waarop religie in hun land wordt gepresenteerd, ook mensen uit India, Pakistan en Bangladesh zeggen dat ze niet religieus zijn maar wel spiritueel. Gelukkig zien die studenten dat religie ook anders kan, aan de manier

waarop mijn collega en ik werken.' Zo nam Waltraut studenten mee naar allerlei Haagse kerken. Een soefi uit Pakistan werd diep geraakt door een viering in de Lukaskerk, waar hij een kaarsje brandde voor zijn zieke moeder. Bij een herdenkingsdienst van de watersnoodramp, in de Nieuwe Bad-

'Samen dachten we na over wederopbouw'

kapel, waren een student uit Rwanda na de genocide en een Indonesiër na de tsunami. Het thema was wederopbouw. Waltraut: 'Dan voel je opeens een verbinding op een heel ander niveau. Het maakt dan helemaal niet uit bij welke religie je officieel hoort.'

Speelgoed

Waltraut deed veel voor haar studenten. Pastorale zorg mondde niet zelden uit in praktische hulp – zoeken naar huisvesting en financiële steun, speelgoed regelen toen het gezin van een student naar Nederland kwam. Met haar collega – een rooms-katholieke priester uit India – organiseerde

ze jaarlijks een interreligieuze conferentie. Ze nam de studenten mee op excursie in de stad en in Nederland. Er waren groepsgesprekken, pelgrimages, buitenlandse studiereizen, bezoeken aan allerlei gebedshuizen. Dankzij de *chaplains* zijn de studenten vrijwilligerswerk gaan doen bij de daklozenmaaltijden in het Stads-klooster. Waltraut heeft studenten op kamers in haar eigen huis en in vakanties vloog ze de wereld over, op bezoek bij oud-ISS'ers (die vaak hoge functies hebben nu, tot minister aan toe).

Vanuit de landelijke protestantse kerk was op dit moment geen opvolger van haar te verwachten. Die heeft Waltraut toen maar zelf geregeld, via het Haagse studentepastoraat Haastu, maar voor minder uren per week. Op haar afscheid spraken studenten van over de hele wereld, sommigen in een videoboodschap. Ze vertelden hoe waardevol de bescheiden Waltraut Stroh voor hen was geweest. Voor haar was haar werk een vanzelfsprekendheid. Het was synoniem met 'hospitality'. 'Gastvrijheid. Dat woord past helemaal bij me.'

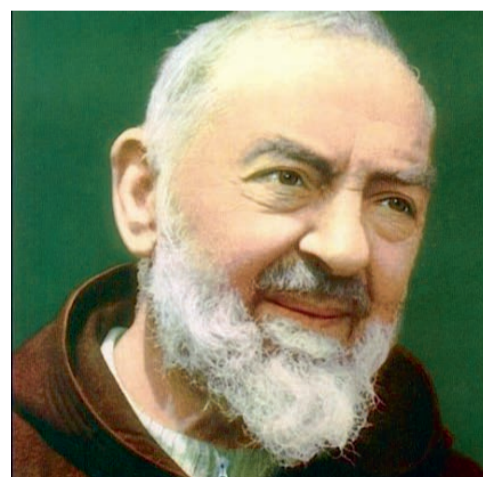
MARGOT C. BERENDS

Bestseller 'heilig leven': lezing door John Batist

De Nederlander Thomas van Kempen schreef 'De navolging van Christus' (ca. 1424), na de Bijbel het meest verspreide boek ter wereld. Daarin beschreef hij wat je kunt doen om het leven als heilig te ervaren. Zijn gedachtegoed past binnen dat van de Moderne Devotie, een hervormingsbeweging in de rooms-katholieke kerk van Oost-Nederland. Aangenomen wordt dat die beweging, met een grote nadruk op de persoonlijke verantwoordelijkheid in het (geloofs)leven, een goede wegbereider is geweest voor de gedachten van Luther en Calvijn. Emeritus pastor John Batist wijdt een avond aan Van Kempen.

DONDERDAG 13 SEPTEMBER, 20-22 UUR.
ANTONIUS ABTKERK, PASTORIE.

Pater Pio, heilig of niet?

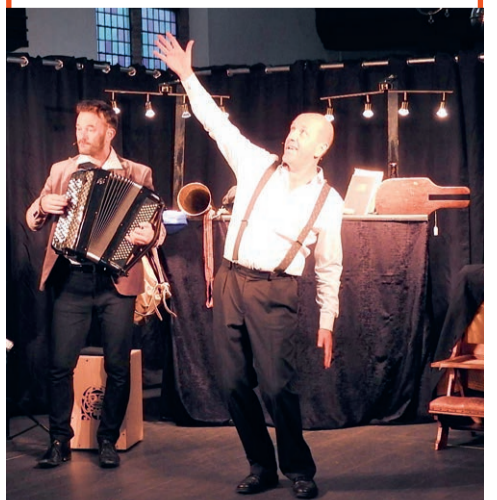
De heiligverklaring van de Italiaan Francesco Forgione (1887-1968), bekend als kapucijner pater Pio, ging niet zonder slag of stoot. Het Vaticaan moest aanvankelijk weinig hebben van deze criticus, die rondliep met stigmata op z'n handen, verklaarde mystiek verbonden te zijn met het lijden van Christus, en zich uitdrukkelijk verzette tegen de liturgische vernieuwingen van het Tweede Vaticaanse Concilie. Vijftig jaar na zijn overlijden geeft naamgenoot Johannes Pio, pater bij de Broeders van Sint Jan, een persoonlijke getuigenis over deze heilige.

DINSDAG 18 SEPTEMBER, 19:30-20:30 UUR.
JOHANNESZAAL, OUDE MOLSTRAAT 37.

Theater: Bijbel in één uur

Kees Posthumus en accordeonist Juul Beerda veroveren kerkpodia in heel Nederland met theatervoorstellingen over kerk, geloof en cultuur. In dit programma slepen ze in één uur jong en oud door duizenden jaren bijbelgeschiedenis. De voorstelling sluit aan op een eucharistieviering met succeswensen voor alle schoolgaande kinderen.

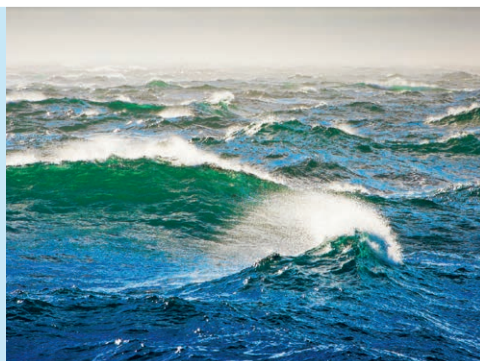
ZONDAG 9 SEPTEMBER, 10 UUR. EMMAUSKERK.

Rob van Essen over de zee

Het verlangen naar de kust is relatief jong. Wie heeft in het Gemeentemuseum de expositie 'Aan Zee' gezien? Als aanvulling daarop geeft KDH-redacteur Rob van Essen een lezing over mythische en bijbelverhalen waarin de zee model staat voor alles wat gevaarlijk en slecht is.

WOENSDAG 19 SEPTEMBER, 14.30 UUR.
MARANATHAKERK.

Het verleden is dichterbij dan je denkt

Slaaf of onderdrukker: het zit allemaal in onze genen

REPORTAGE De Haagse kerken boden afgelopen zomer een petitie aan voor het erkennen van littekens bij Hagenaars wier voorouders in slavernij leefden. Robert Reijns sprak een aantal van hen. En doet een ontdekking over zijn eigen familiegeschiedenis.

Briefkaart: Surinamers na de onafhankelijkheid, 1975.

Tussen 1580 en 1830 verscheepten Noord-Hollandse en Zeeuwse handelaren ruim 600.000 Afrikanen voor gedwongen plantagearbeid in de Caraïben en Zuid-Amerika. De beginperiode werd een 'Gouden Eeuw' voor overheid, handelaars en plantagehouders, maar een zwart tijdperk voor de tot slaaf gemaakte mensen. Onder druk van de Britten verbood Nederland slavernij in 1863. Niet eerder, uit angst voor de economische gevolgen.

Nog steeds onzeker en onderdanig

De dwangarbeiders kregen miljoenen kinderen. Veel nakomelingen wonen in Nederland. De Haagse Gemeenschap van Kerken (HGK) presenteerde deze zomer aan het college van Burgemeester en Wethouders een visiedocument. Daarin staat dat hun littekens tot uitdrukking komen in 'gevoelens van minderwaardigheid en wantrouwen ten opzichte van nazaten van vroegere slavenmeesters en slavenhandelaren'. De kerken vragen het college 'om deze problematiek niet te onderschatten en daartegen waar mogelijk maatregelen te nemen'.

In hoeverre werkt het verleden door bij nazaten? Hoe komt dat? En wat valt er tegen te doen? *Kerk in Den Haag* sprak daarover met Hagenaars van twee kerken, de Evangelische Broedergemeente Hernhutters en de Surinaamse rooms-katholieke gemeenschap, beiden in het Regentessekwartier. Veel leden hebben wortels in Suriname, Aruba, Bonaire en Curaçao. In Suriname werden ongeveer 50.000 mensen op 400 plantages tewerkgesteld. De geschiedenis van beide kerken herinnert sommigen pijnlijk aan het slavernijverleden

(lees meer op kerkinderhaag.nl/kerkenslavernij).

Innerlijk verzet

'Misschien... geloven we soms niet genoeg in ons kunnen', zegt een zuster van de Hernhutters met tussenpozen. De neerbuigende behandeling van dwangarbeiders heeft zo'n hardnekkig gevoel van minderwaardigheid veroorzaakt, dat onderdanigheid en zelfonzekerheid in de genen van verre afstammelingen is gebleven. Bij de preek van Keti Koti vorig jaar (de Surinaamse feestdag ter herdenking van de afschaffing van de slavernij), stak zuster Georgine met theologische inspiratie een hart onder de riem van haar medegelovigen: 'Ook Jezus is als uitschot behandeld en vernederd. Hij heeft ons vrijgemaakt om keuzen te maken. Wij zijn geen slaven, maar kinderen Gods. Hoe kun je jezelf zijn als je innerlijk niet bevrijd bent? We komen niet vaak mensen tegen die ons willen helpen om te worden wie we naar ons diepste wezen zijn. En dat is

begrijpelijk, want we stuiten daarbij voortdurend op innerlijk verzet: "Laat me alsjeblieft met rust. Ik blijf liever zitten waar ik zit." Zo leven velen ver onder de maat van hun mogelijkheden. Laten wij onze vrijheid koesteren. Wij mogen trots zijn op wie we zijn. Als nazaat moet je worden wie je bent.'

'Blanken zien mij automatisch als verdachte'

Zo gemakkelijk is dat niet, want volgens deze nazaten brengen afstammelingen van 'de vroegere slavenmeesters en handelaren' het verleden dag in dag uit tot leven. 'Veel blanken doen nog steeds neerbuigend over ons', vertelt een Surinaamse katholieke. 'Het kwaad dat slavendrijvers ooit bezielde heeft, is niet uitgeroeid. Zolang het in de genen blijft zitten, blijven wij geboeid aan de ketens van onrecht.'

Emotioneel beschrijven Hernhutters en rooms-katholieke Surinamers uiteenlopende situaties van alledaags kwaad en verdriet. Zo zegt Hernhutter Vivian: 'In mijn werk voor de gemeente ben ik bij de rechtbank meerdere keren als klant van de sociale dienst gezien, in plaats van gemeentemedewerker. Dat is racistisch.' Een zuster vertelt haar visie op de Zwarte Pietendiscussie: 'Wij moesten onze kinderen uitleggen waarom wij, Nederlanders, het gemakkelijk vinden om zwarte mensen knullig te zien doen. Afgezien daarvan, is het pijnlijk om te constateren dat onze gevoelens worden afgedaan als het gezeur van een minderheid. Zijn we dan soms minderwaardig? Gelukkig worden de pieten nu wel kleuriger.'

Meer kleur en gevoel mag ook de geschiedschrijving krijgen, brengen verschillende gesprekspartners in. 'Het is diep- en diep-triest dat scholieren in het voortgezet onderwijs over het slavernijverleden zo weinig verhalen van vlees en bloed voor hun kiezen krijgen', zegt de katholieke Joan. Tijs van Ruiten, directeur van het Nationaal Onderwijsmuseum, constateert dat de huidige methoden oppervlakkig en feitelijk zijn: 'Eigenlijk te objectief. Men schrijft simpelweg dat slaven naar Suriname werden gehaald – alsof een voetbalclub een nieuwe speler haalt. Zo kun je de gruwelijkheid ervan niet overbrengen en wordt dat niet voelbaar.'

Slavernij blijft in verschillende gedaanten voortbestaan, waarschuwen de gelovigen, als je de kwaadaardigheid van het beestje niet kent. Maar ook als een gemeenschap niet stilstaat bij de nare gevolgen daarvan, vindt broeder Vivian: 'Op nationale gedenkdagen drukken wij Nederlanders solidariteit uit met elkaar. Op 4 mei staan we daarom stil bij overledenen van de

Tweede Wereldoorlog. Het is een stilzwijgende erkenning dat door groot onrecht veel doden zijn gevallen, en dat dit zich niet mag herhalen. Het is ook een soort gebed: uit liefde staan we stil bij de slachtoffers die daarvan te weinig ontvangen hadden, en bij de nakomelingen die daarom verdriet hebben. Het voelt kil dat zo weinig Nederlanders stilstaan bij de honderduizenden omgebrachte plantagearbeiders die in slavernij hebben geleefd, zijn gestorven of omgebracht. En dat de volksvertegenwoordiging dan zegt, "organiseer zelf maar een herdenkingsdag of monument". Wij zijn Nederlanders. Het waren onze voorouders.'

In 2017 herdacht de Haagse Gemeenschap van Kerken voor de eerste keer in een oecumenische dienst de afschaffing van de slavernij.

Iets te leren

'Ga ook eens met nazaten van de plantage-eigenaars praten. Je vindt ze aan de grachtengordels. Vraag ze waarom wij zeuren. Het moet een genuanceerd verhaal worden', adviseerden de Hernhutters mij. Maar hoe begin je daarmee? 'Zoek maar op een achternaam in het digitale Nationaal Archief Suriname.' Als kind hoorde ik op verjaardagsfeestjes in geuren en kleuren over de rijke familie Reijns op Suriname: 'Banana's, koffie, chocola – negertje Zoet, kom-ma, kom-ma!', bulderde mijn oom dan grijnzend. Langzamerhand verdrong ik het beeld van een geheimzinnig, weelderig paradijs dat mijn oude handelsfamilie bewoond zou hebben, naar de wereld van sprookjes en legendes.

Ik typ mijn naam in, en... dit kan niet waar zijn

Een serene zondagmorgen. In mijn woning vermengt de geur van vers bereide koffie en kruidkoek zich met het opgewekte gezang van mijn burenen, de Hernhutters. Ach, weet je wat, denk ik argeloos: laat ik eens op 'Reijns' zoeken in het Nationaal Archief. Voor de grap. Ik typ mijn achternaam. Geen resultaten! Brok speculaas naar binnen, teug koffie erbij, grijns – toegegeven, toch een opluchting. Wacht. Hè? Fout, computer loopt vast, het zoekwiltje draait niet. Knop in, uit, weer opstarten. Seconden, minuten, eeuwigheid. Opnieuw, R, e, i, j, n, s. Ah, het rad draait nu. De burenen bidden luid, een plaaggeest buldert "kom-ma, kom-maaa!", binnenuit mij bonken bastonen, boem, boem, boedel Reijns... boem. Nee. Dit... kan niet waar zijn. Plantage De Morgenstond, 3 slaven. Wolffs Capoeira, 139 slaven. Aandeelhouder van Munnickendam, 335 slaven. En zo verder. En zo voort. En zovoorts.

Ik draag de genen van mensen die onvoorstelbaar veel leed veroorzaakt en aangedaan hebben. Broeders en zusters, mogen jullie in vrede rusten, en jullie kinderen van ons troost ontvangen. Ik bid ook voor de kwaadplegers, die zich in menigeen verstoppen. Opdat zij gevonden worden, tot inkeer komen en de 'ketens van onrecht' voorgoed verbreken.

ROBERT REIJNS

Ketens van onrecht: deze mensen worden in Libië tot slaaf gemaakt.

Mobiele voedselbank wil zelf laten kiezen

Klanten Sociale supermarkt hebben eigenlijk geen lucht

REPORTAGE Het project 'Kies! Sociale supermarkt' wil klanten van de Voedselbank in Zuid-West en Loosduinen motiveren om het heft in eigen hand te nemen. Geen gemakkelijke taak, er zijn veel problemen. Diaconaal opbouw- werker Kees Buist: 'Maar ze hebben doorzettingsvermogen.'

'Er hoeft maar dát te gebeuren', zegt Kees Buist, diaconaal opbouwwerker van de protestantse kerkenorganisatie Stek, 'of je zakt door het ijs'. Hij zit in de Exoduskerk achter een eenvoudige tafel, waaraan hij cliënten van 'Kies! Sociale supermarkt' ontvangt. Buist gebruikt misschien niet de beste beeldspraak, want buiten is de temperatuur verstikkend. Op de brede stoep voor de kerk staat de rijdende supermarkt van het nieuwe project van Stek en de Voedselbank Haaglanden, waar buurtbewoners met een centje minder terecht kunnen voor de hoogst noodzakelijke gratis boodschappen. Toch is het glashelder wat de projectleider bedoelt. Het project mag nieuw zijn, Buist (64) draait al tientallen jaren mee in het opbouw- en ondersteuningswerk en kent zijn pappenhei-

'Ze hebben een talent: ze zijn goed in overleven'

mers. Dat wil zeggen: de sociaal zwakkeren, degenen die zich amper staande kunnen houden in het leven van alledag. Voor deze mensen draait drie keer per week de omgebouwde SRV-wagen van 'Kies!' het terrein op van een kerk of plein in Den Haag Zuid-West en Loosduinen. Klanten van de Voedselbank kunnen een keuze maken uit verschillende soorten levensmiddelen, naast een vast assortiment aan producten. Deze opzet verschilt van de oorspronkelijke werkwijze van de Voedselbank, waarbij de klant eenvoudigweg een gevuld krat in handen geduwd krijgt.

Ambities

Zeker zo belangrijk – en nieuw voor Den Haag – is de tweede invulling van het keuzeprincipe van 'Kies!'. Vrijwilligers van het project benaderen cliënten met de vraag of ze geïnteresseerd

'Hoe kom jij onder de mensen?' De centrale vraag aan bezoekers van de Sociale supermarkt. FOTOGRAFIE: MATTHIJS TERMEER

zijn in een gesprek over de keuzes die ze maken in het leven. 'Wat zou je met het volgende stuk van je leven willen doen? Wat zijn je ambities? Onze klanten zijn goed in overleven. Dan heb je al talent en doorzettingsvermogen, dan ben je al iemand.' De doelgroep van het project kampt met problemen van uiteenlopende aard, samen te vatten als: hoe haal ik heelheids de dag van morgen? 'We kunnen ze omschrijven als mensen die in een kansarme situatie verkeren', stelt Buist. 'Het zijn weerbarstige problemen waar ze mee te maken hebben. Eruit komen lukt haast niet. Ze hebben eigenlijk geen lucht.' Toch ligt de nadruk op de eigen inbreng van de aangesprokene. 'We lopen niet in de val dat we een oplossing willen zoeken. De oplossing moet van de klant

komen, die hoeven wij niet voor ze te bedenken.'

Geraniums

Dat is mooi gezegd, maar Kees Buist beseft terdege dat het project voor een gigantische opgave staat. Volgens de Armoedemonitor van de gemeente Den Haag hebben meer dan elfduizend huishoudens in de wijken Bouw-

'Jij bepaalt wat je toekomst is'

lust, Vrederust, Morgenstond en Loosduinen een inkomen dat onder de 110 procent van het wettelijk sociaal minimum schommelt. Vijftientig procent van de huishoudens in deze wijken krijgt op enig moment te maken

met risicofactoren die kunnen leiden tot schulden. Zoals daar zijn: ziekte, verlies van een gezinslid, laag- of ongeschooldheid, het niet taal- of digitaalvaardig zijn, werkloosheid of psychologische factoren. Kanttekening van Buist: 'Je moet minstens havo hebben om in deze samenleving mee te draaien.' En nog eentje, ingegeven door de ervaring van vele lange jaren: 'Mijn inschatting is dat zestig procent niet verder komt.'

Als Buist en zijn vrijwilligers niet probleemoplossend te werk willen gaan, wat is dan het doel van deze sociale supermarkt? 'De kunst is in een gesprek ruimte te scheppen om te gaan denken. Nu zitten veel mensen de hele dag achter de tv of de geraniums. Daar wordt je doodziek van, zo is de hele dag hetzelfde. Hoe kom jij onder de mensen?' Dat

laatste is de centrale vraag binnen het project, dat geld van de gemeente achter de hand heeft om kansrijke toekomstplannen van cliënten te ondersteunen. Zo kreeg iemand zijn opleiding tot taxichauffeur vergoed. 'Bij ons ligt de regie bij de klant. Mits het reëel is, bepaal jij wat je toekomst is.'

Het project is een experiment, dat eind november 2017 is begonnen en drie jaar zal duren. Eind april stond de teller op 130 gesprekken, waarvan 23 een vervolg krijgen. 'Als we vijf tot tien procent zover krijgen dat ze tot een baan of opleiding komen of hun netwerk vergroten, doen we het erg goed. Als vijftientig tot dertig procent de helft bereikt van wat ze willen, is dat ook al geweldig. De andere helft heeft aandacht.' Bij deze resterende vijftig tot zestig procent is 'een ontmoeting' of 'op afzienbare termijn stappen kunnen zetten' vooralsnog het hoogst haalbare. 'Dat is niet bescheiden, dat zijn realistische ambities.' Kees Buist geeft het grif toe: 'Het is nog een helse toer om dat voor elkaar te krijgen.'

MATTHIJS TERMEER

Vrijwilligers en giften welkom

'Kies! Sociale supermarkt' is op zoek naar vrijwilligers. Vooral coaches, die gesprekken aangaan met de klanten. Verder: belader/vervangend chauffeur, gastvrouw/gastheer, winkelhelper. Zie voor de vacatures stekdenhaag.nl/vrijwilligersbank.

Aanmelden: projectleider Kees Buist, 06 20 40 16 18, kbuist@stekdenhaag.nl. Giften: zie stekdenhaag.nl/kiessocialesupermarkt. Volg via: facebook.com/kiessocialesupermarkt. De wagen van 'Kies!' stopt op donderdag 9-12 uur bij de Shalomkerk en 13-17 uur bij de Exoduskerk. Vrijdags 11:45-14.30 uur bij wijkcentrum De Bokkefort in Loosduinen.

Joods Nieuwjaar en Grote Verzoendag

'Stilstaan bij wat je doet, kan het hele jaar door'

INTERVIEW Twee belangrijke joodse feestdagen vallen dit jaar in september, Nieuwjaar en Grote Verzoendag. Itai Cohn legt uit waar deze dagen traditioneel voor staan en wat ze met hem doen. 'Ik zou deze periode willen uitvergroten.'

Rosj Hasjana, het joodse Nieuwjaar, valt dit jaar op 10 en 11 september. Het zijn de eerste twee dagen van de joodse maand Tisjrie. Overall ter wereld vieren joden dan het begin van het jaar 5779. Ruim een week later, op de tiende dag van deze maand, wordt Jom Kippoer gevierd: Grote Verzoendag. Deze eerste tien

'Ik zie deze dag als een inspiratiebron'

dagen van het nieuwe jaar zijn voor veel joden heilige dagen, vol van symboliek, inkeer, reflectie op het eigen leven en vergeving. Tijdens Jom Kippoer wordt er in de religieuze traditie een etmaal lang gevast en gebeden. Het is gebruikelijk om naar de synagoge te gaan. Geloofd wordt dat God

op deze dag beslist over het lot van de mensen in het komende jaar. De dag wordt afgesloten met een gezamenlijke maaltijd.

Appeltje en honing

Niet alle joden vieren Rosj Hasjana en Jom Kippoer op traditionele wijze. Itai Cohn bijvoorbeeld noemt zichzelf 'bewust, maar seculier joods'. Hij kiest juist ook deze dagen zijn eigen weg. 'Rosj Hasjana is primair een familiefeest. Of je orthodox of niet-orthodox bent, je viert het meestal met familie of vrienden. Zeker in Israël zijn het de ultieme familiedagen. Het is ook een cultureel feest, waardoor de viering ervan het puur religieuze overstijgt. Symbolisch eten we onder andere een appeltje met honing, dat staat voor de hoop op een zoet en voorspoedig nieuwjaar.'

Rosj Hasjana en Jom Kippoer zijn dagen van reflectie waarin mensen kijken naar hun handelen in het afgelopen jaar. Of ze anderen tekort hebben gedaan of anderszins hebben benadeeld. Cohn: 'Ik deel dat allemaal niet in periodes in. Ik denk dat je idealiter daar het hele jaar bij zou kunnen stilstaan. Toch heeft het in kaders indelen ook wel voordelen. Het kan voor ver-

dieping zorgen om daar een bepaalde periode wat intensiever mee bezig te zijn, zeker ook om er samen met anderen bij stil te staan, maar het is niet een stijl die geheel bij mij past.'

mogelijk mens te zijn en een bijdrage te leveren aan een betere wereld. Ik zie dat als mijn voornaamste opdracht, ik ben in die zin meer een humanist. Te-

Elke religie geeft een helder kader. Als je dit wel doet en dat niet, dan ben je goed bezig. Het lijkt soms bijna op aan- en afvinken van zaken. Als een feestdag

je inspireert om je te verbeteren als mens en je daardoor de wereld een stukje verder kunt helpen, dan ervaar ik dat als een verbindend verhaal. Dat vind ik echt supermooi, maar we zouden dat door het jaar heen wel wat vaker mogen doen als

ongoing work. We moeten oppassen dit niet alleen maar symbolisch in een bepaalde periode te plaatsen. Het zou mooi zijn als we dat kunnen uitvergroten met zijn allen, wat mij betreft ook op een meer seculiere en relaxte manier. Je hoeft van mij niet zo nodig de hele dag te vasten.'

JOLLY VAN DER VELDEN

MEER OP KERKINDENHAAG.NL:
ITAI COHN IN DE SCHILDERSWIJK

Itai Cohn wenst iedereen een 'zoet en voorspoedig nieuwjaar'.

Afvinken

Jom Kippoer wordt door veel joden gezien als de allerheiligste dag van het jaar. Het wordt de Grote Verzoendag of de Dag des Oordeels genoemd. Wat betekent het voor Cohn? 'Ik zie deze dag als een inspiratiebron om een zo goed

gelijktijdig is die opdracht ook de kern van het jodendom. Het is overigens niet zo dat het zwart-wit is: of je houdt je aan de joodse wetten of je doet dat niet. Ook in het jodendom wordt erkend dat wij daar als mens geen onderdeel over kunnen geven.

FOTOGRAFIE: CALEB MAHOMED

Trinette Verhoeven gaat naar Utrecht

‘Eigenlijk ben ik nog steeds zondagsschooljuf’

INTERVIEW Na 24 jaar predikant te zijn geweest in Den Haag, krijgt Trinette Verhoeven een andere baan. Poes Mathilde verhuist mee. Ook zal ze blijven bidden. ‘Als klein meisje bad ik al voor een jongetje uit de klas.’

Eind augustus neem Trinette Verhoeven, predikant bij de Evangelisch-Lutherse Gemeente (binnenstad) en de Lukaskerk (Schilderswijk) afscheid. Het is met pijn in haar hart dat ze na 24 jaar weggaat uit Den Haag, want ze is erg gehecht aan de mensen met en voor wie ze werkt.

Verhoeven gaat naar Utrecht, waar ze de functie van classis predikant voor de provincie zal vervullen. ‘Ik heb straks een coachende rol voor de predikanten en gemeenschappen in Utrecht. Natuurlijk vind ik dat leuk, maar ook spannend. Ik kan meer mensen bereiken en dat wat ik geloof, voor meer mensen waarmaken. Het is ook uitdagend om “aan de knoppen van de kerk” te zitten. Ik vind dat de kerkelijke structuur zo plat mogelijk moet zijn. Veranderingen moeten zoveel mogelijk vanuit de gemeenschappen komen en niet van boven worden opgelegd. De kerk is er enerzijds om de mensen te voeden en te inspireren in hun geloof. Anderzijds heeft de kerk een maatschappelijke functie: om er voor de minsten en de

‘Alles wat mensen klein maakt, is verkeerd’

kleinsten te zijn. Daarom is diaconie ook zo belangrijk. Angst en eigenbelang zijn in de samenleving sterk aanwezig. Dat noem ik ‘de onreine geesten’. Daar moeten we tegenin spreken. Alles wat mensen klein maakt is verkeerd. Als kerk werken we aan een wereld waar mensen samenleven in vrede. De Lukaskerk heeft eens in de maand een viering waar we ook mensen uit andere religies of die die niet bij een kerk horen, uitnodigen. Dat is ontstaan na de eerste IS demonstraties. Enkele moslimvrouwen vroegen ons om hulp: wat kunnen we samen doen. “Samen bidden”, hebben we toen gezegd. En dat doen we nog steeds.’

Gescheurd papier

Op de vraag naar de rode draad in haar leven zegt ze na enig nadenken: ‘Na de zondagschool doorlopen te hebben ben ik er juf geworden en ei-

Trinette Verhoeven: ‘Ik kom wel door een geloofscrisis heen.’ FOTOGRAFIE: GREET KAPPERS

genlijk ben ik dat nog steeds. Geloofsopvoeding en kinderen zijn voor mij belangrijk. In de vieringen heb ik altijd wel een kinderverhaal, want dat is mijn toetssteen: als je het kinderen niet duidelijk kunt maken, dan kun je het volwassenen ook niet vertellen. Een klein meisje zei ooit tegen me: “Jij hebt geen kinderen hè? Maar dat hoeft ook niet, want je hebt ons.” En zo voelt het ook. Ik leef alleen met de poes Mathilde, maar ik voel me rijk met zoveel mensen om me heen.’ Trinette maakt boekjes met verhalen voor kinderen, verlucht met door haarzelf gemaakte afbeeldingen van gescheurd papier. Op de vraag of ze het kind in zichzelf goed heeft bewaard begint ze te stralen: ‘Ik geloof het wel ja.’

Op de been

Ze komt uit een warm, gelovig nest en was als kind ook al bezig met het geloof. ‘Mijn grootmoeder bewaarde de briefjes die ik haar schreef, waar altijd wel een zin in stond met “ik bid voor u, want...”. Mijn ouders zeiden: Trinette wordt nog eens heilssoldaat! Dat is het niet geworden, maar het zat er al heel jong in. Als meisje van 4 of 5 jaar bad ik voor een jongetje uit mijn klas: ik wil bidden voor Johnny, want de juf houdt niet van hem.’

‘Het antwoord komt soms in kleine dingen’

Haar professionele leven en privéleven lopen naadloos in elkaar over: ‘Daar is niet echt een verschil in. Geloof houdt me op de been. Of ik wel eens twijfel? Ik denk het niet, maar soms vecht ik wel eens, bijvoorbeeld over de vraag wat mijn geloof ten diepste is. Ik bid vaak, ook met anderen: “Laat toch merken dat u er bent en dat de weg die ik ga de juiste is.” Het antwoord komt soms in kleine dingen. Een vriendin die belt met de vraag of ze iets voor me kan doen. Of een mooi lied dat raakt. En mocht er ooit een geloofscrisis komen dan kom ik daar wel doorheen. Ik weet dat ik niet de enige ben.’

GREET KAPPERS

Huub Oosterhuis in de Houtrustkerk

Wie kent de politieke theologie van Huub Oosterhuis? De kerkdichter was voorheen priester en jezuïet. Hij heeft invloedrijke debatcentra opgericht, De Rode Hoed en De Nieuwe Liefde in Amsterdam. Uit zijn artikelen en preken stelde Kees Kok een bundel samen, ‘Alles voor allen’ (2016), die de politieke theologie van Oosterhuis in beeld brengt. En waarin Oosterhuis antwoorden zoekt op grote levensvragen. De Houtrustkerk start een leesgroep over dit boek. Iedere maand bespreken deelnemers een fragment. In september gaat het over ‘Religie en geloof’.

WOENSDAG 26 SEPTEMBER, 20 UUR. INFO BIJ KARL VAN KLAVEREN, TEL. 06 11 04 19 92.

Abonnement op KDH?

- Maandelijke portie inspiratie op de deurmat.
 - 10 nummers voor € 19,50.
- Opgave: info@kerkindenhaag.nl
of 06 48 94 10 47.

IN - D R U K

LEVENSVERHALEN VERBINDEN

In mijn schooljaren was geschiedenis mijn favoriete vak. De meester kon zo fascinerend vertellen over de ‘Kinderkruistocht’, dat ik dacht: ‘Daar zou ik wel een boek over willen schrijven.’ Maar Thea Beckman was mij voor met ‘Kruistocht in spijkerbroek’. Via ‘Paddeltje’, de scheepjongen van Michiel de Ruyter, beleefde ik zeeslagen en met de ‘Engelandvaarders’ van K. Norel leerde ik ‘goede’ en ‘foute’ vaderlanders kennen.

Gek genoeg was ik mij jarenlang niet mijn eigen geschiedenis bewust. De grootouders van beide kanten waren tijdens de oorlog overleden. Via mijn moeder hoorde ik wel wat verhalen over haar vader, die in de crisis van de dertiger jaren werkloos werd. ‘Mijn moeder was van “adelijke” komaf’, zei m’n moeder. Maar of dat ook zo was? Toen ik wat ouder werd fantaseerde ik dat mijn voorouders wellicht een kasteel in Duitsland

hadden gehad. Want toevallig was de meisjesnaam van mijn grootmoeder ook ‘van Essen’. Ik was de veertig al gepasseerd toen mijn vrouw een genealogische speurtocht begon. Die voerde niet naar Duitsland, maar naar het 18e-eeuwse Garderen, bij het buurtschap Essen. Geen kasteel, geen adel, maar een hard werkende landarbeider op de zandgronden. Daarover schrijven levert, vrees ik, hooguit de zoveelste streekroman op. Trouwens, de te vroeg overleden Henk Vreekamp (1943-2016) heeft in ‘Zwijgen bij volle maan’ prachtig over de Veluwe en het geloof geschreven.

Op een steenworp afstand van het buurtschap – waar ik nog nooit geweest ben – geeft mijn oudste kleindochter Amy deze week haar ja-woord aan Michiel. Als u dit leest heb ik dus eindelijk een kleine pelgrimage gemaakt naar de plek van mijn voorvader en -moeder.

Het is wel bijzonder dat Amy en Michiel een begin maken met hun verbond, zo dicht bij de plaats waar Aart Claaszoon in 1812 besloot mijn familienaam aan te nemen. In de lange keten sindsdien vormt het bruidspaar nu ook een schakel. Het is jammer dat ik sinds 1670 wel handenvol namen heb, maar weinig verhalen. Maar méér dan een schakel in een historische keten zijn ze. Ze verbinden hun levensverhalen op hoop van zegen. Ouders, familie en vrienden helpen het hen hopen!

Helaas, veel Veluwe-verhalen heb ik dus niet. Maar als oudste kleindochter staat Amy met gouden letters in mijn levensboek. Voor Michiel daarom de herinnering aan een logeerpartij die ik invoeg in de verhalenketting van het bruidspaar. Lezen en voorlezen, dat hoorde er natuurlijk bij in het huis van grootvader dominee. Bij het voorlezen van een verhaaltje, las ik opzettelijk niet wat er stond. Verbaasd vroeg ze (4½ jr.): ‘Lees jij wel goed?’ Ze nam het boek over en ging zelf ‘lezen’. Ik plaagde haar en Amy zei: ‘Mondjes op slot!’ Toen ik opnieuw in de fout ging reageerde ze als een echt schooljuffie: ‘Had jij je mondje wel op slot gedaan?’ Amy laat zich geen knollen voor citroenen verkopen. Maar met Michiel, haar top-kok, hoeft ze daar niet bang voor te zijn. Ik doe mijn snaveletje dicht en mondje toe.

ROB VAN ESSEN

advertenties

pcob
Gemeenschappelijk actief

Voor én door 50-plussers!

Zoals:

- Hulp bij belastingaangifte
- Advisering voor Ouderen
- Korting ziektekostenverzekering

Wordt nu lid – info 06-23979374

Firma A. H. Kerkhof & Z_n
Uitvaartzorg sinds 1892

Dienstverlening op maat door uitvoering van:
• levensbeschouwings- en geloofsgebruiken en individuele wensen

Uitvaartcentra

- Sorghvliet Groot Hertoginnelaan 1
- Waldeck Oude Haagweg 28
- Nootdorp Veenweg 14

of uitvaartcentrum naar uw keuze

Thuisopbaring volgens uw wensen met de juiste zorg en middelen

Groot Hertoginnelaan 227
2517 ET 's-Gravenhage
firma@kerkhof-uitvaartzorg.nl

070 345 16 76
www.kerkhof-uitvaartzorg.nl

Zorgvuldige aandacht en professionaliteit, al vier generaties een familietraditie

want met afscheid begint herinnering

Van Der Helm
uitvaartzorg

Voor een waardevol afscheid met zorg en respect afgestemd op ieders persoonlijke wensen.

Veenweg 14, Nootdorp
Damlaan 64, Leidschendam
Ina Boudier-Bakkerstraat 5, Delft
De Sillestraat 182, Den Haag

070-3202040 - www.vdhuz.nl - 015-3101643

Engelen & Spoor
UITVAARTVERZORGING

Gericht naar uw persoonlijke wensen

Verzorgen en hulp bij verzekeringen en depositos

Diverse uitvaartcentra beschikbaar, o.a. 'Sorghvliet', Groot Hertoginnelaan, 's-Gravenhage

Kantoor
Jan van Nassastraat 110, 's-Gravenhage

Tel. (070) 350 7000
(dag en nacht)

info@engelenenspoor.nl www.engelenenspoor.nl

Protestantse Kerk, kerken per stadswijk

Stadswijken	Kerkgebouwen	Tijd	2 september	9 september	16 september	23 september	30 september
Centrum Schilderswijk	Lukaskerk Om en Bij 2	10.15	ds Fokke Fennema HA	ds Fokke Fennema	kringviering	ds Arie de Boer	ds Nienke van Dijk gez. dienst
Benoordenhout Archipel	Duinzichtkerk Van Hogenhoucklaan 89	10.00	ds Corrie van Duinen	ds Robin ten Hoopen	ds Corrie van Duinen	ds Corrie van Duinen	✕M. van der Laan
Bezuidenhout Mariahoeve	Christus Triumfatorkerk Julia van Stolberglaan 154	10.00	15.00 ds Jaap van den Akker/intrededienst	ds Chris Schreuder	ds Jaap van den Akker	ds Jaap van den Akker HA	ds Ruud Stiemer
	Pax Christikerk Zwedenburg 99 (Middin)	10.30	ds Peter Bakker	ds Peter Bakker HA	ds Nico van Splunter	✕Barbara Boeren	ds Peter Bakker
Stadsdeel Laak Spoorwijk	De Oase Van Meursstraat 1	10.00	ds J. Koning	kringviering	ds Rob van Essen HA	ds Adrie Sterrenburg	⊕Petra de Nooy
Moerwijk/Morgenstond/Zuiderpark	Marcuskerk Jan Luykenlaan 90	10.00	ds Ad Vastenhouw	ds Theo Hettema	14.00 ds Jantine van Iersel-Veenhof/intrededienst	ds Bas Plaisier	ds Jantine van Iersel-Veenhof HA
Vogelwijk Bloemenbuurt	Bergkerk Daal & Bergselaan 50 A	10.00	10.30 ds Martine Nijveld	✕Sity Smedinga	ds Martine Nijveld, dr Duncan Wielzen/oe.c.dienst	ds Axel Wicke	ds Martine Nijveld ♪
	Maranathakerk 2e Sweelinkstraat 156	10.30	naar Bergkerk	ds Martine Nijveld cantate ♪	10.30 zr Christine Welschen, ds Karl van Klaveren/oe.c.m. dienst Chasséstraat 1	ds Ijjo Akkerman S&T	ds Derk Stegeman
Statenviertel-0 Duinoord Zeeheldenbuurt Regentessekwartier-N	Noorderkerk Schuijstraat 9-11	10.00	ds W. Koerselman	✕M. van der Laan	10.30 oe.c.m. dienst bij Evang. Broedergem. Chasséstraat 1	ds Geertje Zomer	ds Casper van Dongen
	Bosbeskerk Bosbesstraat 5	10.00	M. den Dulk	ds Martin Koster	ds Nico Riemersma	ds Martin Koster	ds Nico Riemersma S&T
Loosduinen Waldeck Houtwijk	Abdijkerk Willem III straat 40	10.00	✕M. van der Laan	ds Nico Riemersma	ds Wietske Verkuyl, ds Miciel Aten	ds Nicolle Pronk	ds Michiel Aten S&T
Houtwijk	Houthaghe Toon Dupuisstraat 10	10.00	ds Th. Koelewijn	ds Wietske Verkuyl HA	ds Lenie Vollebregt	J. de Haan	ds Fokke Fennema
Bouwlust Vrederust Morgenstond	Shalomkerk Vrederustlaan 96	10.00	ds Nicolle Pronk	ds Nicolle Pronk	ds David Schiethart	A. Deuzeman	ds David Schiethart S&T
Scheveningen Dorp	Bethelkerk Scheveningen Jurr.Kokstraat 173	10.00 19.00	ds Anneke Mooi	ds Frederik van Harten ds A. Mak	ds Jan Maasland	ds Jan Maasland	ds Jan Maasland
Scheveningen Dorp	Oude Kerk Keizerstraat 8	10.30 17.30	ds Jan Maasland	ds F. van den Bosch/ Dienst aan zee Bethelkerk	ds Barend Weegink	ds Barend Weegink ds F. van den Bosch	ds J. Smit ds Frederik van Harten
Belgisch Park Statenviertel-W	Nieuwe Badkapel Nieuwe Parklaan 90	10.00	ds Charlotte van der Leest HA	ds Charlotte van der Leest	ds Pieter Masmeijer	ds Charlotte van der Leest/cantate ♪	ds Frederik van Harten
Duindorp	Pr. Julianakerk Tesselsestraat 6	10.00	ds Frederik van Harten/ Duinendienst ♪	✕Arjo van der Steen/ 2.0 dienst	✕Arjo van der Steen	ds Frederik van Harten	ds Charlotte van der Leest
Ypenburg	De Toevlucht Laan van Hoornwijk 140	10.00	ds Attie Minnema S&T	ds Axel Wicke	ds Attie Minnema	ds Attie Minnema	ds Attie Minnema
Leidschenveen	De Leidraad Harriët Freezerhof 28	10.00	ds Theo Haitjema S&T	Jacqueline Bakker	Mario Boelen	X	ds Jan van Westenbrugge

Kerken in overige categorieën

PKN-kerken voor de hele stad	Bethlehemkerk Laan v. Meerdervoort 627	10.00 16.30	ds Bert Karel Foppen ds Ad Vastenhouw	ds Bert Karel Foppen HA ds Bert Karel Foppen	ds Bert Karel Foppen ds Ad Vastenhouw	dr Paul Visser ds Bert Karel Foppen	dr Paul Visser ds Bert Karel Foppen
	Houtrustkerk Beeklaan 535	10.30	ds Karl van Klaveren	ds Marthe de Vries	oe.c.m. dienst in Bergkerk	ds Karl van Klaveren	ds Alke Liebich
	Kloosterkerk Lange Voorhout 2	10.00	ds F. Bouwen	ds J. van der Vaart	ds Rienk Lanooy HA	ds Karel Wigboldus	10.30 ds Rienk Lanooy/cantate ♪
	Evang Lutherse Gemeente Lutherse Burgwal 9	10.15	ds Hanneke Allewijn HA	*	ds Marian van der Meij-Steinstra	ds Hanneke Allewijn	naar Lukaskerk
	Eglise Wallonne Noordeinde 25	10.30	Joop la Grouw	pasteur Hartman Out NL	pasteur Hartman Out	pasteur Hartman Out	pasteur Hartman Out
Overige kerken	Deutsche Evang Gemeinde Bleijenburg 5	10.30	Pfarrer Hans Lücke	Pfarrerin Margit Gill	Pfarrer Hans Lücke	Pfarrer Hans Lücke	Pfarrer Hans Lücke
	Doopsgezinde Gemeente Paleisstraat 8	10.30	ds Christien Schlette	ds Jannie Nijwening	ds Rik Wagenaar	ds Jannie Nijwening	ds Wiske Beuker
	Ekklesia Brouwersgracht 2-k, in steeg door hek	11.00	X	Thema: Wie ben ik?	X	Vredesviering	X
	Ev. Broedergemeente Hernhutters Chasséstraat 1	10.00	br Dyoemati Tumin	zr Christine Welschen	10.30 zr Christine Welschen	br Dyoemati Tumin	11.00 zr Christine Welschen
	Haagse Dominicus Th. Swenckestraat 30	10.30	Henk Meeuws/ Thema: Kwetsbaarheid	X	Jeannet Bierman/ Vredesweek	X	X
	Indon Ned Chr kerk GKIN Marcuskerk Jan Luykenlaan 90	13.30	ds Surya Harefa	ds A. Verburg	10.00 ds Cees Stavleu	ds Stanley Tjahjadi	ds Deibby Sahertian Janssens
	Kruispuntgemeenschap Hofzichtlaan 115	11.00	ds Rita Zuur	X	ds Casper van Dongen HA	X	br Hans Koster
	Remonstrantse kerk Laan v. Meerdervoort 955	10.30	ds Reinhold Philipp, ds Antje van der Hoek	ds Antje van der Hoek	ds Reinhold Philipp	ds Joost Röselaers	ds Reinhold Philipp
Ziekenhuizen	Geref Kerk Vrijgemaakt Duinkerkerstraat 1	10.00	ds Jasper Klapwijk	*	ds Maarten Groen	ds Jasper Klapwijk	ds Jasper Klapwijk
	Bronovo Ziekenhuis Bronovolaan 5	10.00	ds Lenie Vollebregt	pastor Conny Hoffschreuder	ds Engelen Hulsman	ds Arja Hoogerbrugge	ds Engelen Hulsman S&T
	Haga Ziekenhuis Leyweg 275	10.00	pastor Wim Hoefman	ds Yvonne Schoonhoven	pastoor Robin Voorn	pater Bosco Beijck	ds Yvonne Schoonhoven
	MCH Westeinde Lijnbaan 32	10.00	pastor Guido Schürmann	pastor Elma Beerends	ds Irene Visser	pastor John Batist	pastor Guido Schürmann
	MCH St Antoniushove Banninglaan 1 Leids' dam	10.30	pastor John Batist	ds Engelen Hulsman	pastor Guido Schürmann	pastor Elma Beerends	ds Irene Visser
Franciscuskerk Nic Broeckhuijzenstraat 23	10.30	pastor Sjeff Smit	ds Mineke Kroes	pastor Mieke Speckens	ds Lenie Vollebregt	ds Robert Nangu	
	Clarakapel Rozenbottelstraat 14	10.30	pastor Rien Leijdekker	ds Roelof van Dijk ♪	ds Robert Nangu ♪	pastor Nanda de Hoop	pastor Tomas van Driel
	Dienst doven en slechthorenden	10.00	ds Els van der Wolf-Kox	X	ds Els van der Wolf-Kox, ds Jan van der Wolf	X	X

Kerken met vaste gegevens voor elke zondag

Anglican Church Ary van der Spuyweg 1. Elke zondag 8.30 Gesproken Holy Communion 10.30 Contemporary & Traditional (Holy Communion) Services with on 4th Sunday Anointing & Prayer for Healing, 17.00 Wellspring Service. On 4th Sunday: Choral Evensong	American Protestant Church Esther de Boer van Rijcklaan 1 9.45 am contemporary service 11.15 am traditional service	Volle Evangelie Gem. Vredekerk Maartensdijkstraan 126 zo 10u30 NL za 19u Arabisch	Baptistengemeente Vier Heemskinderenstraat 91 10u samenkomst	Leger des Heils Ambachtsgaarde 198 10u30 samenkomst met muziekcorps en zangbrigade o.l.v. Majoor Elsie Klarenbeek
Oud-Katholieke Kerk Juffrouw Idastr. 7 Elke zo 10u eucharistie. Zo 9/9 10u Vesper Wo 5/9, 12, 19/9 12u30 viering zolderkapel	Evangeliegemeente Morgenstond Exoduskerk Beresteinlaan 263 Zo 10 samenkomst	Het Apostolisch Genootschap Nic Broeckhuijzenstraat 23 Zo 9u30 samenkomst	Genootschap der Vrienden - Quakers Stadhouderslaan 8 Zo 10u30 stille samenkomst	Zevende dag Adventisten Robijnhorst 197 Op zaterdag! 10u Bijbelstudie, 11u dienst

Taizédiensten

Buurt- en kerkhuis Bethel,
Thomas Schwenckestraat 30
Elke maandag 19.30 Taizéavondgebed

Elandstraatkerk
Elke 1e zaterdag van de maand 19u30 Taizéviering

Koningkerk Voorburg
Elke 2e zaterdag van de maand 19u30 Taizéviering

Rooms-katholieke kerken, Nederlandstalige weekendvieringen, zie verder www.rkparochievierevangelisten.nl en www.rkdenhaag.nl

Centrum, Parkstraat 65a H. Jacobus Maier Zo 9 u NL, 10u Lat, 12u15 NL 16u vespers	Schilderswijk, Hoefkade 623, H. Martha, za 19u, zo 11u	Haagse Hout Wassenaarseweg 53, St. Pascalias Baylon, Zo 11u	Bezuidenhout Bezuidenhoutseweg 153, OLV van Goede Raad, Za 17u30	Marlot Bloklandenplein 15, Obevekt Hart van Maria, zo 9u30	Zeeheldenbuurt Elandstraat 194 OLV Onbevekt Ontvangen, zo 11u	Rijswijk Sir Winston Churchilllaan 372 H. Benedictus & Bernadette, Za 19u, zo 9u30	Deutsch Badhuisweg 35a Sonntags 10u30
Regentessekwartier Beeklaan 188, H. Agnes, za 20u NL, zo 10.00 NL, 12u Sp	Valkenbos Kamperfoeliestraat 279, Kerk Titus Brandsma Zo 10u30, za 10u	Loosduinen, Loosd. Hoofdstr. 4, Kerk Maria van Eik & Duinen zo 10 u, di 10 u, za 17 u (even maanden)	Waldeck/Kijkduin A. Noorderwierstr. 4 H. Pastoor van Ars Do 10u, vrij 9u, za 17u (oneven), zo 10u30	Leyenburg Leyweg 930 Emmaüskerk Zo 10u, wo 10u, za 13u	Scheveningen Scheveningsweg 233, H. Antonius Abt, za 17 u, zo 10u30	Rijswijk v. Vredenburgweg 69, H. Bonifatius Za 19 u, zo 11u	English Bezuidenhoutseweg 157 Sunday 10.00, 17.30
		Français Stoepaan 4 Wassenaar Dim 17.00					

Doordeweekse diensten:
■ Aandachtscentrum
 Schoolstraat 18 di t/m vr 13 u stilteviering
■ Evangelisch Lutherse
 Kerk elke wo 12.45 - 13 u
 middaggebed

AGENDA: SEPTEMBER

Voor adressen van kerken zie pagina 6.

Tips en aankondigingen kunt u opgeven via redactie@kerkinderhaag.nl of kerkinderhaag.nl. Op de website staan meer activiteiten vermeld dan in dit blad.

Coventry

Coventrygebed: bidden voor de vrede tegelijk met andere kerken wereldwijd.
Za 1, 12:15-14 u ■ H. Jacobuskerk

Inspiratie

Bijeenkomst met stilte, kaarslicht, inspiratie uit alle wijsheid-tradities. Begeleiding: Frederik Ekkelboom. Locatie: zie inspiratie.vpweb.nl.
Ma 3, 11-12:30 u

Info Taizéreis

Voorlichting over de reis naar Taizé met 15-29'ers (in de herfstvakantie) met diaconaal werker Joline van Poppel.
Do 6, 19:30 u ■ Lukaskerk

Bazaar en spel

Curiosa, boeken, kleding, lekkernijen. Kinderspel, Rad van Fortuin.
Za 8, 10-16 u ■ Nieuwe Badkapel

Citykwartier

Liturgisch moment met stilte, bezinning en gebed. Daarna koffie/thee.
Iedere woensdag, 12-13:30 u ■ Lutherse kerk

Liederen

Muziek en uitleg door Martijn van Kogelenberg. Liederen uit Frankrijk, Rusland, van Leonard Cohen, protestsongs. Hapjes en drankjes toe.
Za 8, 15 u, € 7 ■ Houtrustkerk

KidsTime

Knutselen en spelen, voor 8+ 'ers.
Elke vrijdag, 19-20 u, € 2.50 per maand - Buurt-en-kerkhuis Bethel

Praatmaal

Dineren bij een gesprek over de vraag: komt hier nooit meer oorlog?
Do 20, 18-20 u, € 4 ■ Buurt-en-Kerkhuis Bethel

Orgelconcert

Improvisaties van Martin Mans; spelprojectie op groot scherm. Samenhang. Hapjes, drankjes. Ver-

zoeknummers opsturen naar: scheveningen-zingt@gmail.com.

Vr 21, 20 u ■ Oude Kerk Scheveningen

Filmcafé

Kijken naar 'Il y a longtemps que je t'aime' (2008). Met nabespreking.
Za 22, 16 u, € 15 ■ Remonstrantse kerk

Kledingmarkt

Tweedehandskleding, koffie en gebak.
Vr 28, 19-20 u ■ Deutsche Evangelische Gemeinde

Grote bazaar

Verkoop van kleding, boeken, brocante etc.
Vr 31 aug, 14-19 u; za 1 sep, 11-15 u ■ Maranathakerk

advertentie

VACATURE: SECRETARIS COLLEGE KERKRENTMEESTERS PGG

Het College van Kerkrentmeesters (CvK) van de Protestantse Gemeente te 's-Gravenhage (PGG) zoekt een nieuwe secretaris.

De secretaris vervult een spilfunctie binnen het College, dat verantwoordelijk is voor de materiële kanten van de Protestantse Kerk in Den Haag: personeel, financiën, gebouwen, administratie, archieven, etc. De secretaris wordt ondersteund door het Kerkelijk Bureau van de PGG. De ambtstermijn is 4 jaar.

Lees de volledige vacatureomschrijving met kerntaken en profielschets op: kerkinderhaag.nl/oproep/secretaris

Nieuwe kerk 'Taste!' smaakt naar meer

De Protestantse Kerk in Nederland ontwikkelt allerlei nieuwe kerkgemeenschappen, 'pioniersplekken'. In Delft woont de leefgemeenschap 'Taste!'. Iedere bewoner moet zich wekelijks minimaal een dagdeel inzetten voor de buurt en voor de gemeenschap. Wie gaat mee voor een kennismaking? Om 12 uur is er lunch, tot 15 uur een gesprek met bewoners.

VRIJDAG 21 SEPTEMBER. OPGEVEN MOET: MARTINE NIJVELD, ME.NIJVELD@ZIGGO.NL OF 779 07 24.

Wat hebben we aan het christendom?

Hebben christelijke tradities nog zeggingskracht? Vier sprekers buigen zich over deze vraag met een serie lezingen. De eerste voordracht in september wordt gehouden door predikant Arjan Plaisier en heeft 'terug naar de bron' als thema. Plaisier was tussen 2008 en 2016 scriba (secretaris) van de Protestantse Kerk in Nederland. Tegenwoordig is hij docent spiritualiteit aan de Protestantse Theologische Universiteit. Organisatie: Duinzichtkerk en Christus Triumfatorkerk.

DINSDAG 18 SEPTEMBER, 20 UUR. CHRISTUS TRIUMFATORKERK.

Film en gesprek over Koeweit

Eerst eten, daarna een aflevering van VPRO-programma 'Tegenlicht' bekijken en bespreken. Deze maand: 'Koordans in Koeweit', over de radicalisering van jongeren die kampen met gevoelens van doelloosheid in een staat met een vanzelfsprekende welvaart, door de olie.

WOENSDAG 19 SEPTEMBER. ETEN OM 18 UUR, FILM ROND 18:45 UUR; € 7. OPGAVE: HOUTRUSTKERK@GMAIL.COM.

COLOFON

KERK IN DEN HAAG MAANDBLAD
WWW.KERKINDENHAAG.NL WEBSITE

September 2018, jaargang 20, nr. 208

Uitgave van de Protestantse Gemeente te 's-Gravenhage, de Evangelisch-Lutherse Gemeente Den Haag, de Gereformeerde Kerk van 's-Gravenhage Oost en de rooms-katholieke parochie Maria Sterre der Zee.

Contact:
redactie@kerkinderhaag.nl
hoofdredactie@kerkinderhaag.nl
Tel. 06 48 94 10 47
Parkstraat 32, 2514 JK Den Haag

Hoofdredacteur: Margot C. Berends
Eindredacteur: Robert Reijns

Redactie: Margot C. Berends (tekstredacteur), Rob van Essen, Hans Hemmes, Rienk Lanooy, Marijke Witteman.

Redactionele medewerkers: Hans Hemmes (kerkdiensten), Paul Schott, Margriet Quarles van Ufford (PGG), Jaap van den Berg.

Overige medewerkers: Rogier Chang (fotografie), Eric van den Berg (website), Matthijs Termeer (fotografie), Pieter van Schouwenburg (vormgeving).
Druk: Opmeer Drukkerij bv.

ADVERTENTIES:

KERKINDENHAAG.NL/ADVERTEREN
E-MAIL: ADVERTEREN@KERKINDENHAAG.NL
TEL.: 06 12 31 30 53 (ROBERT REIJNS)

Los postabonnement:
€ 19,50 per kalenderjaar (10 nummers).
Opgave: info@kerkinderhaag.nl
Giften: IBAN NL35 INGB 0007 7749 10

Scratch en vocals in Amerikaanse stijl

De protestantse Amerikaanse kerk wil met zoveel mogelijk zangliefhebbers het Requiem van Mozart instuderen en uitvoeren. Allemaal op een ochtend en middag. Wie doet mee met dit Scratch Choir of komt luisteren? Zaterdag 29 september, 9:30 uur (inzingen) en 16 uur (concert). Inschrijven (tot 15/9) bij dirigent John Bakker, johnbakkermusic@icloud.com.

In de serie 'Afternoon tea concerts' houdt Acapella-koor Vida Vocalis een optreden met liederen van componisten als Whitacre, Howells en Stanford.

ZATERDAG 8 SEPTEMBER, 16 UUR.

PERSONALIA

Jacques Groenewegen

Jacques Groenewegen vierde in juli zijn 50-jarige priesterjubileum. Groenewegen werkt in de verschillende kerken van parochie De Vier Evangelisten (Zuid).

Jaap van den Akker

Jaap van den Akker is vanaf 2 september de nieuwe predikant van de Christus Triumfatorkerk. Hij stond 14, 5 jaar op de kansel van de Ichthuskerk in Zoetermeer. Eerder werkte hij in Voorne-Putten.

DISCUSSIESTUK OP WEBSITE

Overheid vraagt hulp van gelovigen

Sinds een jaar zoekt de gemeente Den Haag toenadering tot levensbeschouwelijke organisaties. Op de agenda van publieke bijeenkomsten met gemeente en deze organisaties staat stevast 'uitvoer Wmo'. Mogen religies meepraten over het gemeentebestuur? Lees het discussiestuk op kerkinderhaag.nl/opinie/wmo en reageer.

Wende
uitvaartzorg

wanneer het leven een wending neemt...

Gesina Versteeg

070 397 15 77 | www.wendeuitvaartzorg.nl
samen@wendeuitvaartzorg.nl

VERSE THEOLOGIE

Hoe vers deze theologie is, is nog maar de vraag: wie over Albert Schweitzer (1875-1965) schrijft, kan twee soorten reacties verwachten. De oudere generatie spreekt de naam van Schweitzer nog altijd uit met de nodige eerbied en ontzag: de man die alles achterliet om in Lambaré (Gabon) de mensheid te gaan dienen. De jongere generatie reageert meestal als volgt: 'Albert... wie...?' Van *hero* naar *zero*, heet dat in sporttermen. Beide reacties zijn begrijpelijk, maar onterecht. Schweitzer was geen heilige, maar hij is het ook waard om niet vergeten te worden.

De Frans-Duitse Schweitzer was theoloog, filosoof, begenadigd musicus (organist) en tropenarts. Als student spreekt hij met zichzelf af dat hij zich tot zijn 30e zal wijden aan zijn wetenschappelijke en muzikale passies, om daarna

de mensheid te gaan dienen. En zo vertrekt hij in 1913 naar Afrika om daar zijn beroemde ziekenhuisdorp op te zetten. Zijn motto is 'Eerbied voor het leven', en hoe eenvoudig dat ook klinkt, het is ingebed in een lange filosofische en mystieke traditie. Schweitzer vindt dat zijn leermeesters, de filosoof Kant voorop, prachtige gedachten over de ethiek ('heilige plicht') hebben geformuleerd, maar voor hem geldt: 'the proof of the pudding is in the eating'. Uiteindelijk realiseert een mens zichzelf in concrete dienstbaarheid. Daarin zit ook zijn mystieke kant: het gaat er niet om dat je het geheim van het leven begrijpt, maar dat je er aan overgeeft en door laat gezeggen. Dat doe je niet door de wereld te mijden, maar door haar beter te maken. Alleen door jezelf te verliezen in dienst aan de wereld, zul je je zelf terugvinden. Navolging van Christus is voor Schweitzer van het grootste belang.

Met zijn mystieke ethiek van de dienstbaarheid

DE MYSTIEKE ETHIEK VAN ALBERT SCHWEITZER

heeft Schweitzer veel invloed gehad. Zo is hij van grote betekenis voor de Zweedse Dag Hammarskjöld (1905-1961), de tweede Secretaris-generaal van de Verenigde Naties. Wat Schweitzer aan gedachten ontwikkelt, vertaalt Hammarskjöld op politiek niveau. De invloed van Schweitzer op Hammarskjöld komt tot uiting in twee belangrijke ontwikkelingen. Hammarskjöld zorgt ervoor dat de ethiek een belangrijke rol in de VN gaat spelen. Daarnaast benadrukt hij dat de VN een organisatie is die opkomt voor de rechten van het individu ('citizen'), meer dan voor de belangen van de staat. In beide aspecten kun je de ethische mystiek van Schweitzer herkennen.

In de jaren vijftig corresponderen Schweitzer en Hammarskjöld met elkaar. Ze herkennen elkaars gedrevenheid die gevoed wordt door de opdracht tot dienstbaarheid, voortkomend uit het evangelie, ook al zijn ze het niet altijd met elkaar eens. Hammarskjöld – hij leeft in de jaren dat het

Afrikaans continent zich ontworstelt aan het koloniale tijdperk – is veel positiever over de hang naar zelfbestuur op het Afrikaanse continent dan Schweitzer. Hij ziet de VN als het instrument bij uitstek om daaraan dienstbaar te zijn. Schweitzer kan zich daarbij niet zoveel voorstellen. De zweem van patriarchaal denken die om hem heen hangt, is niet helemaal ten onrechte. Ook al is hij daarin een kind van zijn tijd, het laat ook zien dat Schweitzer niet de heilige is waarvoor de oudere generatie hem soms houdt. Aan de andere kant: zijn denken en doen en de invloed ervan spreken nog altijd zo tot de verbeelding, dat de vraag 'Albert... wie...?' niet onbeantwoord kan blijven. Dus toch: verse theologie!

RIENK LANOOPY

RIENK LANOOPY IS PREDIKANT IN DE KLOOSTERKERK. HIJ VERWIJST NAAR HET BOEK 'LEVEN MET ALBERT SCHWEITZER' DOOR CHRIS DOUDE VAN TROOSTWIJK, MEINEMA, ZOETERMEER, 2013.

Troubadour

TROUBADOUR MARTIJN BREEMAN. OPNAMEN EN AGENDA OPTREDENS: KERKINDENHAAG.NL

Zomerkommer

Marlies de Bruin uit Kamperland die lag te bruinen op het strand, de zon stond op z'n hoogste stand, er stond niet eens een briesje. Het was een prachtig plaatje, want die blauwe zee, dat gele zand... 't kon zo op een affiche.

Er liep een paartje hand in hand en een gezin met picknickmand, een meisje zat haar proviand met haar bouwvier te delen.

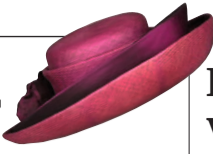
Marlies de Bruin uit Kamperland draaide zich naar de and're kant daar tussen zandkastelen.

De zon had heel de dag gebrand Marlies de Bruin uit Kamperland was goudgebakken en krokant. Ze had het niet gemorken. Zo'n geur waarvan je watertand, dus weldra kwam het hele strand met messen en met vorken.

Marlies die smaakte opperbest van top tot teen. en alles wat er van haar rest is merg en been.

Marlies de Bruin uit Kamperland die ligt te bleken op het strand, haar schedel schittert in het zand, op mooie zomerdagen. En gaat uzelf een keer naar zee, neem dan uw mes en vork toch mee: soms valt er wat te knagen.

Prinsjesdagviering en Kroonbede 2018

AGENDA Aan de vooravond van het nieuwe parlementaire jaar wordt een christelijke en daarna een kleurrijke levensbeschouwelijke bijeenkomst gehouden.

Op dinsdag 11 september, een week voor Prinsjesdag, vindt de Kroonbede plaats: een christelijke gebedsbijeenkomst georganiseerd door de landelijke Evangelische Alliantie en enkele Haagse kerken. De bede, met als thema 'Bidden voor het Koninkrijk', begint om 20 uur in de Lutherse kerk. Hoofdspreker is Maarten Groen, voorganger bij de Christelijk Gereformeerde Kerk. Direct na de Troonrede van 18 september gaat een gebedsmarathon van start. Tussen 13:30-17:30, 19:30-23:30 en 9:30-13:30 uur, kunnen geïnteresseerden bidden voor het nieuwe parlementaire

jaar in het 'Justice House of Prayer' (Korte Vleerstraat 230).

Prinsjesdagviering

Op dinsdag 18 september wordt in de Grote Kerk de Prinsjesdagviering gehouden. Vertegenwoordigers van religies en levensbeschouwingen komen samen om het nieuwe parlementaire jaar spiritueel in te luiden. De bijeenkomst is publiek toegankelijk. Traditiegetrouw zijn veel kabinetsleden, Kamerleden en andere politici daarbij aanwezig. Het thema is 'Eén mensenfamilie!' en slaat op de opvatting dat mensen zich, vanuit hun verschillende levensbeschouwelijke tradities, met elkaar kunnen verbinden. Het hoofdreferaat is dit jaar van imam Yassin Abouyala. De Prinsjesdagviering is tussen 10:30-11:15 uur.

Prinsjesdagviering 2017: scholieren willen op de foto met premier Rutte. FOTOGRAF: BD EN VERUS - DICK DEN BAKKER

Vrede: een week lang feest en inspiratie

AGENDA Stilstaan bij (on)vrede, verdriet en geluk doen kerken het hele jaar door. Met rituelen, hulp, feestdagen en initiatieven zoals die van de Vredesweek. Het complete activiteitenprogramma staat op kerkinderhaag.nl. Hieronder drie uitblinkers.

Apostolisch Genootschap

Het Apostolisch Genootschap ontvangt gastsprekers die hun visie op vrede delen: burgemeester Pauline Krikke, PAX-medewerker Mathieu Hermans, UNICEF-medewerker Jan Marijnissen en Astrid de Ruiter. Namens het Haags Vredesinitiatief vertelt Willem Furnée over mooie gebeurtenissen sinds de oprichting van de 'Orde van het Theelepeltje'. De voordrachten worden afgewisseld met muziek van koren en solisten. Ook zijn er informatiekraampjes. Vrijdag 21 september, 19:30-22 uur.

Walk of Hope

De Vredesweek begint met een wandeling, 'Walk of Hope', geleid door de Indiase spiritueel leraar Mumtaz Ali, ook bekend als Sri M. Vorig jaar

bracht de wandeling zo'n achthonderd jongeren op de been. Sri M. hoopt dat de wandeling Hage-naars met uiteenlopende achtergronden en vooroordelen dichter tot elkaar brengt. Vertrek: 12 uur, Internationale School (Wijndaelrduin 1). Eindpunt: 15 uur, Vredespaleis. Sri M. houdt de hele week lezingen en workshops. Informatie via: nl.walkofhope.in

Stadsklooster

In de tuin van het Stadsklooster houden Hage-naars met wortels in verschillende landen en levensbeschouwingen voordrachten, muziek- en dansvoorstellingen. Een gelegenheid om, met een hapje en drankje, nader kennis te maken met elkaars verscheidenheid en raakvlakken. Zondag 23 september, vanaf 10 uur. Westeinde 101.

Lezing en gesprek: Wanneer is het leven voltooid?

'Je bepaalt zelf wanneer je leven voltooid is', zeggen mensen die het zelfbeschikkingsrecht hoog in het vaandel hebben. Maar wat als je dat zelf niet meer kunt aangeven? En als je dat wel zou kunnen, welke maatstaven – als die er zijn – bepalen dan een voltooid leven? Willy Hoogenboom, emeritus geestelijk verzorger, heeft vanuit de katholieke afdeling van de 'Vereniging van Geestelijk Verzorgers' actief bijgedragen aan de maatschappelijke discussie over dit onderwerp. Ze vertelt erover en gaat in gesprek met pastor Duncan Wielzen en toehoorders.

VRIJDAG 14 SEPTEMBER, 11-13 UUR. KERK VAN DE H. FAMILIE. OPGAVE/INFO: 325 56 75 OF TITUSBRANDSMA@P4EV.NL.

Handige app voor kerken en cultuursnuivers

Wie in de Kloosterkerk rondgeleid wil worden, hoeft maar de app izi.TRAVEL te downloaden en kerklid André Meijster vertelt alles wat de smartphonegebruiker wil weten: de geschiedenis, over de Apostelkapel, over het mozaïek of iets anders. De tour duurt een half uurtje. De kerk is in september overdag geopend van dinsdag tot en met zaterdag. Download de app voor alle rondleidingen (op spirituele plekken): izi.travel.nl.

Een duik in vijftien bijbelverhalen

Inez van Oord is journalist en bedacht het spirituele maandblad *Happinez*. Haar broer is theoloog en emeritus-predikant. In het boek 'Rebible' (2017) gaan zus en broer met elkaar in gesprek over de betekenis van vijftien bijbelverhalen. Dominees Axel Wicke en Martine Nijveld nodigen geïnteresseerden uit om op vier avonden over dit boek in gesprek te gaan. In oktober geven de auteurs een lezing.

DONDERDAG 13 EN 27 SEPTEMBER, 20 UUR. EERST IN DE BERGKERK (AXEL), DAARNA IN DE MARANATHAKERK (MARTINE). OPGAVE: ME.NIJVELD@ZIGGO.NL / AXEL.WICKE@BETHELDENHAAG.NL.

KERK in DEN HAAG

MAANDBLAD VOOR SPIRITUALITEIT, CULTUUR EN SAMENLEVING. GELUUK 2018. KERKINDENHAAG.NL

2 Jonge Polen brengen eigen historie mee

3 Kerken moesten de beschaving redden

4 Dirk Arie van den Bosch was een verzoeker

De Grote Kerk

Gedenken gaat ook over ons

Sacrale ruimten als Europese plaatsen van herinnering

Een wandeling door de tijd

Drie markante kerken in de stad van vrede en recht

Erasmus+

Open Monumentendagen: Het erfgoed van Europa

In het van oudsher multireligieuze Europa heeft het christendom een belangrijk stempel gedrukt op bestuursvormen, de architectuur en moraal. Tijdens de Open Monumentendagen, dit jaar over Europa, kunnen bezoekers in tal van Haagse kerken iets meekrijgen van de (invloed)rijke christelijke geschiedenis. Onder andere de Pastoor van Arskerk, Nieuwe Badkapel en Kloosterkerk bieden rondleidingen en muziek op zaterdag 8 en zondag 9 september. Op kerkinderhaag.nl staat een actueel overzicht van de opengestelde kerken. Goed voorbereid op pad gaan? Lees op dezelfde pagina de speciale mei-juni-editie van *Kerk in Den Haag* over de verwevenheid tussen de Haags-kerkelijke en Europese geschiedenis.